

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Deniz ve Kıyı Ekosistemleri Bağlamında Büyükşehir Belediyelerinin Yönetmelik Strateji Boşluğu Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation of the Administrative Strategy Gap of Metropolitan Municipalities in the Context of Marine and Coastal Ecosystems

Ali ERDEM

Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
alierdem@akdeniz.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-2633-7555

Öz: 5393 sayılı Belediye Kanunu ve ilgili mevzuatta belediyelerin deniz ve kıyı alanlarına ilişkin görev ve sorumluluklarına ilişkin yönetmelik düzenlemelerin daha çok konunun mühendislik yönünü referans aldığı, ekolojik bakış açısının yetersiz olduğu görülmektedir. Denize kıyısı olan 12 il belediyesi bulunan Türkiye’de, deniz ve kıyı ekosistem hizmetleri, belediyelerin tesis ettiği yapılar çevreden ve ürettiği hizmetlerden etkilenmektedir. Ayrıca yapılar çevre ve insan odaklı bakış açısıyla, deniz ve kıyı ekosistemlerinin kapasiteleri daralmakta ve tahrip olmakta, mevcut iklim değişikliği sorunu derinleşmektedir. Bu sorunsal doğrultusunda araştırmanın temel varsayımı, ilgili belediyelerin, deniz ve kıyı ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacak, iklim değişikliğinin etkilerine direnç gösterecek bir kamu hizmeti sunumunu ve yönetmelik anlayışı yaşama geçirmeleri halinde yerelde sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınmanın sağlanabileceğidir. Çalışmanın amacı, belediyelerin kamusal hizmetlerinin (stratejik planlar çerçevesinde) deniz ve kıyı ekosistem hizmetlerine uyumunun sağlanmasındaki zaruretin ortaya konulması gerek mevzuat gerek uygulama alanlarındaki eksikliklerin ve uyumsuzlukların tespiti ve buna bağlı olarak da deniz ve kıyı ekosistemleriyle uyumlu belediye yaklaşımının bu konuya özgü bir yerel yönetim anlayışı olarak önerilmesidir. Sonuç olarak kıyı belediyelerinin stratejik planlarının deniz ve kıyı ekosistemleri bağlamında değerlendirilen boyutlara çok sınırlı düzeyde uyumlu olduğu, belediye hizmetlerinin ekosistem hizmetleriyle uyumu noktasında yetersizliklerin yaşandığı, kıyı ekosistemlerine uyumlu belediye anlayışının benimsenmesinin bu noktada önemli bir gereksinim olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Deniz, Kıyı, Ekosistem Hizmetleri, Deniz ve Kıyı Ekosistemleriyle Uyumlu Belediyeçilik

Abstract: Considering the Law No. 5393 and the legislation on Metropolitan Municipalities, it is seen that the administrative regulations regarding the duties and responsibilities of the municipalities regarding the sea and coastal areas mostly refer to the engineering aspect, and the ecological perspective is insufficient. In Turkey, where there are 12 coastal municipalities, marine and coastal ecosystem services are affected by the built environment established by the municipalities and the services they produce. The aim of the study is to identify incompatibilities between legislation and practice within the framework of minimizing of impacts of a human-centered perspective and climate change impacts, to reveal the necessity of ensuring the compatibility of public services of municipalities with marine and coastal ecosystem services, and to propose a municipal approach compatible with marine and coastal ecosystems as a local management approach. As a result, it has been understood that the strategic plans of coastal municipalities are very limitedly compatible with the dimensions evaluated in the context of marine and coastal ecosystems, there are inadequacies in the compatibility of

Geliş Tarihi:19.12.2022

Kabul Tarihi:07.12.2024

Yayın Tarihi:31.12.2024

Atıf: Erdem A. (2024). Deniz ve kıyı ekosistemleri bağlamında büyükşehir belediyelerinin yönetmelik strateji boşluğu üzerine bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 1451-1457. Doi: 10.33437/ksusbd.1221211

municipal services with ecosystem services, and it has emerged that the adoption of a municipal approach compatible with coastal ecosystems is an important requirement at this point.

Keywords: Marine, Coastal, Ecosystem Services, Municipalism Compatible with Marine and Coastal Ecosystems.

GİRİŞ

Ekosistem denildiğinde farklı biçimlerde ve düzeylerde canlıların veya canlılar ile cansız varlıkların birbirleri arasındaki etkileşim ifade edilmeye çalışılır. Kavramsal anlamda ekosistem kendi içindeki ilişkisel canlılığı devam ettiren bir süreci ifade etmektedir (Chapin, Matson ve Vitousek, 2012: 5). Ekosistem hizmetlerindeki insan merkezli bakışın değer odaklı bakışa evrilmesi açısından önemli bir yaklaşım De Groot ve arkadaşları (2002)'nce ortaya atılmış olup ekosistem işlevlerinin, ekosistem süreç ve bileşenlerinin öncülü, ekosistem süreç ve bileşenlerinin de ekosistem ürün ve hizmetlerinin öncülü olduğunu tartışmışlardır.¹

Kıyı ekosistemlerinin canlı yaşamı açısından işlevi, değeri ve nihai olarak sağladığı ürün ve hizmetlerin sürdürülebilirliği sürekli biçimde gündeme gelmekte, ancak Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin kalkınma tercihleri kıyı ekosistemlerinin turizm, sanayi ve yerleşim baskısıyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle kıyı alanlarında yönetsel açıdan yetki ve sorumluluk sahibi olan yerel yönetimlere kıyı ekosistemlerinin sürdürülebilirliği ve kamusal taleplerle ekosistem kapasitesinin uyumlulaştırılması yönünde önemli görevler düşmektedir.

İlgili belediyeler, iklim değişikliğinin etkilerine direnç gösterecek bir kamu hizmeti sunumunu ve yönetsel anlayışı yaşama geçirmeleri halinde yerelde sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınmayı sağlayabileceklerdir.

DENİZ VE KIYI EKOSİSTEM HİZMETLERİ

Doğal kaynakları ve her tür farklılıkları ile insanları ekosistemin ayrılmaz parçası kılan, koruma ve sürdürülebilirliği bütüncül bir bakış açısı ile alan ekosistem yaklaşımı; sağlanan katkı ve fayda temelinde ele alındığında, bütün süreçler dahilinde, ekolojik, sosyal ve ekonomik çıktılar sağlamaktadır demek yanlış olmayacaktır (Kaya, Uzun, 2019: 2166)

Binyıl Ekosistem Değerlendirmesi'nde destekleyici hizmetlere odaklı biçimde ekosistem hizmetleri toplam 4 ana kategoriye ayrılmıştır. Düzenleme hizmetleri, tedarik hizmetleri, kültürel hizmetler ve destekleyici hizmetler olarak sıralanan bu sınıflandırma dışında birbiriyle büyük oranda uyumlu ve kabul gören sınıflandırmalar; Avrupa Çevre Ajansı (EEA) tarafından Ekosistem Hizmetlerinin Ortak Uluslararası Sınıflandırması (CICES) ile Ekosistemlerin ve Biyoçeşitliliğin Ekonomisi (TEEB) ekosistem hizmetleri sınıflandırmasıdır (Uygur Erdoğan, 2020: 200).

Su ekosistemlerinin parçası olan deniz ekosistemi dünya üzerinde kapladığı alan bakımından en büyük ekosistemlerden biridir. Denizel organizmaların çeşitliliği, çok farklı ekolojik mekanların (pelajik ve bentik ortamlar) varlığı, farklı jeomorfolojik etkenler ve koşullar deniz ekosisteminin dünya için değerini artırmaktadır (Öncü ve Diğerleri, 2021: 68-71).

Kıyı ekosistemi ise kara ve deniz arasında geçiş alanı olması sebebiyle bir ekoton özelliği göstermektedir. Bu durum kıyı alanlarında yaşamını sürdüren varlıkların ve coğrafyanın da kendine özgü ve eşsiz olmasını beraberinde getirmektedir. Ancak kıyı ekosistemi; kentleşme, turizm, tarım, sanayileşme gibi insan faaliyetlerinden en çok etkilenen ekosistemler arasındadır ve bunun getirdiği pek çok sorunu bünyesinde taşımaktadır (Öncü ve Diğerleri, 2021: 6871).

Gelişmiş ülkelerin büyük ölçekli denizcilik faaliyetlerinden küçük ölçekli ticarete, yerel balıkçılığa kadar deniz ekosistemi hizmetleri formel veya enformel ekonomik faaliyetleri içermektedir. Bunun yanında kıyıları ve denizleri eğitsel ve bilimsel faaliyetler için de zengin, karmaşık ve çeşitliliği fazla habitat işlevleriyle önemli hizmetler sağlar. Bunun yanında yerel topluluklar yaşam biçimlerinin gelecek

¹ Bu çalışmada ekosistem hizmetleri kavramını literatürdeki kullanım yaygınlığı nedeniyle tercih etmekle birlikte, kavram içeriğine yüklenen insan merkezci bakıştan uzaklaşmak ve ekolojik değere vurgu yapmak adına ayrıca kavramsal tartışmalara ihtiyaç vardır.

nesillere aktarılmasını ekosistemin varlığına ve sürekliliğine dayandırabilmektedirler. Tüm bunlara ek olarak ekosistem hizmetlerinin özellikle insan refahının gerçekleştirilmesine yönelik ortaya çıkan fayda açısından önemsendiğini belirtmek gerekmektedir (Barbier, 2017: 508).

KIYI BELEDİYECİLİĞİ

Kıyı alanları yerel yönetim birimlerinin görev, yetki ve sorumluluk alanına dahildir. Büyükşehir ilan edilen yerlerde büyükşehir belediyeleri il mülki idari sınırları içerisinde kalan tüm kıyı alanlarında yetki sahibidir. Büyükşehir belediyesi olmayan illerde ise kentsel kıyı alanlarında belediyeler, kırsal kıyı alanlarında ise il özel idareleri yetkili ve sorumludur.

Binlerce km'lik kıyı şeridinde sahip Türkiye özelinde düşünüldüğünde; bu alanlarla ilgili olarak etkin ve etkili kullanıma dair karar verici idari dereceler (merkez-taşra ile yerel yönetimler) ile karar verme süreçleri büyük önem arz etmektedir (Yalçınkaya, 2021: 925). Üniter yapılı Türkiye'nin her ne kadar merkeziyetçiliği, küresel kaygıları da göz önüne alarak bir taraftan idari ve mali özerklikleri genişleterek/geliştirerek adem-i merkeziyetçiliğe doğru evirmeye çalışması yolu ve katılımcı demokrasi yöntemiyle Yerel'e devretmeye çalışsa da, merkeziyetçi yapıdan kopamayışı, mevzuat birlikteliği ve bütünlüğü sağlayamayışı, merkezi hükümetlerle yerel idareler arasında yetki konusundaki çekişmeler vb. olgular, birçok alanda olduğu gibi kıyı alanlarında da oldukça çelişkili/tehlikeli sonuçlar doğurmaktadır. Kıyı alanlarındaki merkez-yerel arası yetki bölünmüşlüğü, planlama-uygulama çelişkilerine sebebiyet verdiği göz ardı edilemez bir gerçektir (Sayıştay Başkanlığı, 2006).

1982 Anayasası'nın 43. Maddesi, Kıyı Kanunu, İmar Kanunu ve Çevre Kanunu kıyı alanları ile ilgili hukuki ve yönetsel olarak genel bir çerçeve oluştururken bunlara ek olarak pek çok kanun ve kanun maddesi kamu kurumlarının kıyı alanlarındaki görev ve yetki alanlarını belirlemektedir. Ayrıca yerel yönetim birimlerine özgü kanunlarda da bu kamu tüzel kişilerinin görev ve yetki alanlarına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Fakat kıyı alanlarının yönetimi ülkemiz açısından son derece önemli olmakla birlikte ciddi oranda görev ve yetki karmaşası ile yetki boşlukları bulunmaktadır. Çok parçalı kurumsal yapı ve mevzuat birikimi kıyı alanları yönetiminin gerektirdiği bütüncül yönetsel yaklaşımın önünde önemli bir engeldir. Küresel dinamikler yanında, kentlerde yaşam kalitesi beklentisi, afet riskleri, yerel ve merkezi idaredeki dönüşüm, kentsel rant yönetimi, büyük altyapı projeleri, şehircilik şurası ve yeni şehircilik vizyonu gibi ulusal dinamikler de göz önünde tutulmak suretiyle belirlenen amaçlara uygun; Toprak Koruma Yasası ve Büyükşehir Belediyesi Yasası'ndaki değişimler bütüncül sürdürülebilir bir ekolojik bakış açısının geliştirilmesinde etkili dinamikler olarak karşımıza çıkmaktadır (Kalkınma Bakanlığı Rap., 2018, BM- Habitat Yönetim Kurulu Habitat III Rap., 2018).

Ülkemiz açısından, gerek 5393 sayılı Belediye Kanunu madde 14, gerek 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu madde 7 incelendiğinde, kıyı kentlerinin sorunları özellikle kentsel gelişmeyle paralel biçimde imar, arazi kullanımı ve kentsel dönüşüm üzerinde yoğunlaşmaktadır. Deniz ulaşımının sağlanması, koruma alanlarına ilişkin tedbirler ile çevre sağlığına ilişkin tedbirlerin alınması yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliklerine ilişkin yaşanan sorunlardan, özellikle mali açıdan merkeze bağımlılığın yüksek oluşundan olumsuz biçimde etkilenmektedir. Daha çok merkezi projelerle bağlantılı olarak rekreasyon alanlarının kentsel kıyı alanlarında oluşturulmaya çalışılmasında habitat işlevlerinin düşünülmediği belirtilebilir. Bunda belediyelerce üretilen kamusal hizmetlerin ve kıyı alanlarının dönüşümüne etki eden kararların ağırlıklı olarak halkın katılımından uzak biçimde alınması etkilidir. Ayrıca kıyı alanlarının kullanımına ilişkin baskı oluşturan aktörlerle belediyelerin stratejik ilişkileri, buna ek olarak belediyelerin görev süreleri içerisinde halka en görünür yollarla hizmet sağlamaya çalışmaları habitat işlevlerinin göz ardı edildiği bir yönetsel anlayışı ortaya çıkarmaktadır.

Balıkçılık ve rekreasyona dayalı yürütülen turizm faaliyetlerine ilişkin hizmetlerin sahip olduğu ekonomik büyüklükler hakkında çıkarımda bulunmak mümkündür. Bundan dolayı da bu ekosistem hizmetlerini destekleyen kamusal hizmetlerin yerel yönetimlerce üretilmesi daha kolay görünmektedir. Ancak özellikle deniz ekosistemlerinde erozyon önleme, kirlilik kontrolü, fırtına kontrolü, habitat destekleme gibi ekosistem hizmetleri habitat işlevleri açısından son derece önemli olmakla birlikte mevcut habitat değerinin ölçülemez mahiyette olması, bunun aksi biçimde kamusal hizmet üretiminin yapısal çevre odaklı olması yerel yönetimlerin ekosistem hizmetlerine uyumdan çok ekosistemleri yerleşim yerleri lehine dönüştürme yönünde hizmet üretimini teşvik etmektedir. Oysa kıyı ekosistemlerinde bulunan kumsallar, kum tepeleri, sahil otu (*Ammophila arenaria*) türleri kıyı şeridini

aşırı hava olaylarına karşı koruduğu gibi insanların mülklerini ve kıyıda barınan nüfusu da korur (Barbier, 2017: 509).

5393 sayılı Belediye kanunu özellikle madde 14/a bentleri ile ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu özellikle madde 7/f-i-p bentlerine bakıldığında, belediyelerin deniz ve kıyı alanlarına ilişkin görev ve sorumluluklarına ilişkin yönetsel düzenlemelerde, deniz-su kaynaklarının ulaşım, toplu taşıma (ruhsatlandırma), su havzalarının korunması, çevre ve çevre sağlığı ile kentsel altyapı bağlamında mühendislik yönünün referans alındığı, ekolojik bakış açısının ise yetersiz olduğu görülmektedir (5393 Sayılı Belediye Kanunu: m.14, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu: m. 7).

Oysa belediyelerin mahalli müşterek ihtiyaçlara yönelik ürettikleri kamu hizmetleri çoğu zaman topoğrafyaya, yerin özgün koşullarına göre biçimlenmekte, ekolojik açıdan o yerde mevcut ekosistemlerce sağlanan ekosistem hizmetleri ile kesişmektedir. Örneğin yörede bulunan sulak alan, orman, vadi, deniz veya akarsu ekosistemleri belediyelerin görevlerini, sorumluluklarını, kamu hizmetinin çeşidini ve içeriğini farklılaştırmaktadır. Bu nedenle kamusal hizmetlerin sunumunda ekosistem hizmetlerini gözeten, ekolojik değerlerle uyumlu bir belediyeçilik anlayışının benimsenmesi zaruridir. Çünkü son yıllarda iklim değişikliği bütün habitatları ve ekosistemleri etkilediği gibi deniz ve kıyı ekosistemlerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle ekosistem hizmetlerinin destek ve tedarik boyutlarıyla kültürel ve düzenleyici boyutları bu değişimden olumsuz etkilenmektedir. Dolayısıyla kıyı belediyelerinin denizel ekosistem hizmetleri bağlamında, kamu hizmeti üretme anlayışını gözden geçirmeleri gerekmektedir. Örneğin kıyı alanlarında hortumların oluşması gibi aşırı iklim olaylarıyla, hava kalitesiyle, deniz kaynaklı gıda teminiyle, deniz kirliliği ve atık sorununa yönelik kamu hizmetleri üretiliyorsa bu hizmetlerin mutlaka deniz ve kıyı ekosistem hizmetlerine özgü yeni koşullarla birlikte tasarlanması son derece önemli hale gelmiştir.

YÖNTEM

Çalışmanın amacı, belediyelerin kamusal hizmetlerinin deniz ve kıyı ekosistem hizmetlerine uyumunun sağlanmasındaki zaruretin ortaya konulması, bunun için deniz ve kıyı ekosistemleriyle uyumlu belediyeçilik yaklaşımının bu konuya özgü bir yerel yönetim anlayışı olarak önerilmesidir. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş olup denize kıyısı bulunan toplam 11 Büyükşehir belediyesinin 2020-2024 stratejik planları incelenerek literatür taraması eşliğinde doküman analizi yapılmıştır.

Stratejik planları incelenen Büyükşehir belediyeleri iki temel kriter doğrultusunda belirlenmiştir. Bu belediyelerin büyükşehir belediyesi olmaları ve coğrafi açıdan farklı denizlere kıyıların olmasına dikkat edilmiştir. Bu belediyeler arasında Adana, Antalya ve Mersin Akdeniz'e kıyısı bulunan Büyükşehir belediyeleri; Muğla, Aydın, Çanakkale, İzmir Ege Denizi'ne kıyısı bulunan Büyükşehir belediyeleri; Tekirdağ ve Bursa Marmara Denizi'ne kıyısı bulunan Büyükşehir belediyeleri; Samsun ve Trabzon Karadeniz'e kıyısı bulunan Büyükşehir belediyeleridir.

Barbier (2017)'in deniz ekosistem hizmetlerine ilişkin sınıflandırmasında yer alan ürünler, hizmetler ve kültürel faydalar sınıflandırması içerisinde ürünler ve kültürel faydalar stratejik planların konusu olmadıkları için bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Yalnızca ekosistem hizmetleri üzerinde durularak bu kategorinin altında yer alan rekreasyon ve turizm, nakliye, bilimsel ve eğitsel faaliyetler, sel kontrolü, fırtına önleme, kuluçka ve yetiştirme habitatları, kıyı çizgisi sabitleme ve erozyon kontrolü, karbon tutma olarak sıralanan alt unsurlara stratejik planlarda yer verilip verilmediği incelenmiştir.

BULGULAR

11 Büyükşehir belediyesinin 2020-2024 stratejik planı Barbier (2017)'in yapmış olduğu sınıflandırma dikkate alınarak ekosistem hizmetleri kategorisinin unsurları olan rekreasyon ve turizm, nakliye, bilimsel ve eğitsel faaliyetler, sel kontrolü, fırtına önleme, kuluçka ve yetiştirme habitatları, kıyı çizgisi sabitleme ve erozyon kontrolü, karbon tutma unsurları açısından incelenmiştir. Bu sayılanlar aynı zamanda kıyı alanlarında hizmet sunan belediyelerin görev ve sorumluluklarıyla da örtüşen bir mahiyete sahiptir. Yapılan literatür taraması ve doküman incelemesi neticesinde Tablo 1'de sunulan bulgular ortaya konulmuştur.

Tablo 1. *Büyükşehir belediyelerine göre ekosistem hizmetlerine ilişkin alt unsurların stratejik planlardaki durumu*

	Adana	Antalya	Mersin	Muğla	Aydın	İzmir	Çanakkale	Tekirdağ	Bursa	Samsun	Trabzon
Rekreasyon ve turizm	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Nakliye	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Sel kontrolü			*								
Fırtınadan koruma			*							*	
Kirlilik kontrolü	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Kuluçka habitatları											
Kıyı erozyonu kontrolü											
Karbon tutma				*		*	*				

Araştırma sonucunda büyük oranda kıyı alanlarında rekreasyon ve turizm faaliyetlerine dönük peyzaj çalışmalarına ağırlık verildiği görülmüştür. Rekreasyon ve turizm sözcüklerini taradığımızda, araştırma kapsamında ele alınan bütün belediyelerin stratejik planlarında belirlenmiş olan stratejik planların ve bunlara bağlı hedeflerin, kıyı alanlarında turizm ve rekreatif faaliyetlere odaklı planlama ve peyzaj çalışmalarına yoğunlaştığı söylenebilir.

Nakliye ve ulaşım konusunda da stratejik planlarda amaç ve hedeflere yer verildiği ancak buradaki ulaşımın daha çok karasal ulaşım, şehir içi trafik sorunu gibi bir içeriğe sahip olduğu belirtilmelidir.

Sel kontrolü ve fırtınadan korunma ise sadece Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik planında yer alan Amaç (A5) "Kent'in altyapı ve üst yapı hizmetleriyle toplumsal refahın, içermenin ve markalaşmanın ivme kazanması" başlığı altında "Doğal afetlerin yaşanması" riskine ilişkin bir ifade olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan bütün belediyelerin kirlilik kontrolü hususunda amaç ve hedeflere sahip oldukları tespit edilmiştir. Yerelde sunulan hizmetler arasında yönetsel açıdan en fazla önem verilen ve kentte yaşayanlar için de son derece önemli olan kirlilik kontrolü çalışmada ele alınan bütün belediyelerin stratejik planlarında yer bulmaktadır.

Yetiştirme (kuluçka) habitatları ve kıyı erozyonu kontrolü konusunda ise belediyelerin stratejik plan kapsamında herhangi bir amaç ve hedefe sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Karbon tutma boyutunda ise Muğla, İzmir ve Çanakkale Büyükşehir Belediyelerinin stratejik planlarında bu hususta amaç ve hedeflerin belirlenmiş olduğu tespit edilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi stratejik planında karbon salımı konusunda bilinçlendirmenin artırılması, Çanakkale Büyükşehir Belediyesi stratejik planında kentsel karbon ayak izinin küçültülmesi ile karbon yutak alanlarının çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Muğla Büyükşehir Belediyesi stratejik planında ise karbon salımının %10 azaltılması ile karbon salımının azaltılmasına yönelik yatırımların yapılması ve ulaşım ana planının buna göre tasarlanması yer almaktadır.

SONUÇ

İncelenen stratejik planlar ile ilişkili olarak bu planları üreten belediyeler içerisinde İzmir, Antalya, Muğla gibi iklim eylem planı çalışmaları yürüten belediyelerin kıyıyla ilgili birtakım düzenlemelere yer verdikleri, ancak bu düzenlemelerin ağırlıklı biçimde turizm kaynaklı kıyı yapıları odaklı olduğu söylenebilir. Genel olarak iklim dirençli olma yönünde yerelde öngörülen stratejilerin, deniz ve kıyı alanları ekosistemiyle uyumuna ilişkin bütüncül bir öngörünün mevcut olmadığı ifade edilebilir.

Deniz ve kıyı ekosistemlerinin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, büyük çoğunlukla insan merkezli kara kökenli kirlilik faaliyetlerinin baskısı altında, kamu-özel- sivil toplum düzeyinde

güçlü ve koordineli eylemlere ihtiyaç duymaktadır. Buna bağlı olarak, merkezi düzeyde bütüncül bakış açısı ile hazırlanacak ulusal stratejilerin geliştirilmesi ve yine yerelin de koordineli bir şekilde uygun araçlarla yetkilendirilmesi oldukça büyük önem arz etmektedir (Eyüboğlu, 2022: 50).

Sonuç olarak kıyı belediyelerinin stratejik planlarının deniz ve kıyı ekosistemleri bağlamında değerlendirilen boyutlara çok sınırlı oranda uyumlu olduğu, belediye hizmetlerinin ekosistem hizmetleriyle uyumu noktasında yetersizliklerin yaşandığı, deniz ve kıyı ekosistemleriyle uyumlu belediyeçilik anlayışının benimsenmesinin bu noktada önemli bir gereksinim olduğu, bu gerekçelerle, makro düzeyde bütüncül planların yapılması, sağlam mevzuatık altyapısının geliştirilmesi (bu alanda yerel yönetim yasalarıyla yerelin idari ve mali özerklikleri de güçlendirilmek suretiyle icrai yetki alanlarının genişletilmesi gerekliliği), idarelerin dönemsel rant kaygılarından arı şekilde etkin ve sürdürülebilir uygulama modellerinin geliştirilerek, Türkiye yönetim yapısı içerisinde özellikle Avrupa Birliği üyeliği uyum paketleri kapsamında sıklıkla dile getirilen İdari ve teknik kapasite yetersizliği paralelinde araştırma konusu alanının da ivedilikle tamamlanması gerekliliği, Merkezi idare ile yerel yönetimler arasında sürdürülebilir devletçi politikaların geliştirilmesi gerekliliği anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Adana Büyükşehir Belediyesi (2022, 10 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/stratejikplani_v/files/2020-2024-adanabuyuksehir-belediyesi-stratejik-plani.pdf
- Antalya Büyükşehir Belediyesi (2022, 14 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/Raporlar%2FStratejikPlan%2F2020-2024_Stratejik_Plan.pdf
- Aydın Büyükşehir Belediyesi (2022, 15 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, https://aydin.bel.tr/Content/files/Stratejik%20Planlar/20202024_stratejik_plan.pdf
- Betül Uygur Erdoğan (2020), Ekosistem hizmetleri kavramının havza ölçeğinde değerlendirilerek planlamaya entegrasyonu, *D.Ü. Ormanlık Dergisi*, 16(2): 196-216.
- Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü Kentsel ve Mekansal Gelişme Dairesi, *Mekansal planlama sistemine ilişkin değerlendirme raporu*, Kalkınma Bakanlığı, Rap., 2018.
- BM-Habitat Yönetim Kurulu (2018, 27 Ağustos), *Habitat III*, Rap., <http://habitat.csb.gov.tr/habitat-iii-turkiye-ulusal-raporu-i-5737>
- Bursa Büyükşehir Belediyesi (2022, 5 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/191011104504_0.0.0.BBB-20202024-Stratejik-Plani.pdf
- Chapin, F. Stuart III, Pamela A. Matson, Peter M. Vitousek (2012), *Principles of Terrestrial Ecosystem Ecology* (London: Springer).
- Çanakkale Büyükşehir Belediyesi (2022, 5 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, <https://www.canakkale.bel.tr/file/316/w1VFq1ZCoM4mI6JjXmlHBog9Qnw h9rzi.pdf>
- De Groot, Rudolf S., Matthew A. Wilson, Roelof M.J. Boumans (2002), A Typology For The Classification, Description And Valuation Of Ecosystem Functions, Goods And Services, *Ecological Economics*, 41: 393-408.
- Edward B. Barbier (2017), Marine ecosystem services, *Current Biology* 27, 507–510.
- Eyüboğlu, Ö., Eyüboğlu, H., Eyüboğlu, F., (2022), Türkiye deniz ve kıyılarında ekosistem yaklaşımını dikkate alan kara kökenli kirliliğe karşı ulusal eylem planının hazırlanması: önlemler programının belirlenmesi, *Biological Diversity and Conservation*: 50-62.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi (2022, 9 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, https://www.izmir.bel.tr/CKYuklenen/Dokumanlar_2020/Stratejik%20Plan2024.pdf

- Kaya, M.Y., Uzun, O. (2019), Ekosistem hizmetleri ve mekânsal planlama ilişkisinin peyzaj planlama çerçevesinde değerlendirilmesi, *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(2019): 2166-2193.
- Mersin Büyükşehir Belediyesi (2022, 8 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, <https://www.mersin.bel.tr/uploads/files/MBB%202020-2024%20STRATEJ%4%B0K%20PLANI.pdf>
- Muğla Büyükşehir Belediyesi (2022, 8 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, https://www.mugla.bel.tr/uploads/sayfatr/mali_hizmetler/2020_2024%20STRATEJ%4%B0K%20PLAN%20eski.pdf
- Öncü, F. Yüce, A.M. Tapan, B.Ö. Sheikh Abdi, M.H. (2021), 'Çevresel Etkiler ve Türkiye Deniz Ekosistemleri', *Şehir Sağlığı Dergisi*, 2(2) 68-71.
- Sayıştay Başkanlığı (2006). *Kıyılarının kullanımının planlanması ve denetimi*. Performans denetim Raporu, <https://www2.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/diger/K%4%B1y%C4%B1lar%C4%B1n%20Kullan%C4%B1m%C4%B1n%C4%B1n%20Planlanmas%C4%B1%20ve%20Denetimi%20Performans%20Denetimi%20Raporu.pdf> (e.t. 02/06/2021).
- Samsun Büyükşehir Belediyesi (2022, 3 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, <https://samsun.bel.tr/icerik/stratejik-planlar>
- Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi (2022, 5 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, <https://www.canakkale.bel.tr/file/316/w1VFq1ZCoM4mI6JjXmIHBog9Qnwh9rzi.pdf>
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi (2022, 3 Eylül) *Stratejik plan 2020-2024*, <https://webdata.trabzon.bel.tr/BaglantiFotolar/303edfef-b888-4018-a5d934751483301b/20220822034918IHSLP.pdf>
- Yalçınkaya, N.M. (2021), Türkiye'de kıyı alanlarında yaşanan sorunlar çerçevesinde hukuki süreçlerin incelenmesi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(41): 924-950.
- Kanun No. 5393, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi (13.07.2005), Erişim Tarihi (01.06.2024).
- Kanun No. 5216, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi (23.07.2004), Erişim Tarihi (01.06.2024).